

تأثیر مکانیزم حاکمیت شرکتی بر رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

حسین رجب لو^۱، محمدرضا عبدلی^{*۲}

۱- گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شاهرود،

شاهرود، ایران

۲- گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد

شاهرود، شاهرود، ایران (نویسنده مسئول).

Email: Mra830@yahoo.com

چکیده

در این پژوهش به بررسی تأثیر مکانیزم حاکمیت شرکتی بر رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود پرداخته شد. جامعه آماری پژوهش، شرکت های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران می باشد که نمونه ی آماری متشکل از ۱۱۰ شرکت، در بازه ی زمانی ۱۳۸۹-۱۳۹۴ با استفاده از مدل رگرسیون چند متغیره با الگوی اقتصاد پنل دیتا می باشد. نتایج پژوهش نشان داد، شرکت هایی که معاملات با اشخاص وابسته دارند نسبت به شرکت هایی معاملات با اشخاص وابسته ندارند، مدیریت سود بیشتری دارند و هرچه حجم ریالی معاملات با اشخاص وابسته افزایش یابد، مدیریت سود افزایش پیدا خواهد کرد. از طرفی ترکیب هیئت مدیره و سهامداران نهادی بر رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود به ترتیب اثر منفی و مثبت دارد. همچنین با توجه به نتایج متغیرهای کنترلی، اهرم مالی و عمر شرکت رابطه منفی (معکوس) و متغیر اندازه شرکت رابطه مثبت و معناداری با مدیریت سود دارند اما بین فرصت های رشد با مدیریت سود رابطه ای وجود ندارد.

واژه های کلیدی: حاکمیت شرکتی، معاملات با اشخاص وابسته، مدیریت سود

مقدمه

رسوایی های حسابداری، نگرانی های بسیاری میان قانون گذاران و فعالان بازار به وجود آورده است. بحران های مالی شرکت ها که بر ریسک ذاتی معاملات با اشخاص وابسته به عنوان ابزاری قدرتمند در انجام تقلب های مالی و تصاحب منابع سهامداران سایه افکنده است، پرده ها را کنار می زند تا راه فرارهای قانونی که الزامات موجود افشا را تحت تأثیر قرار می دهد، آشکار شود [۱۱]. در واقع رسوایی های اخیر مالی در برخی از شرکت ها، نقاط ضعف موجود در گزارشگری مالی را برجسته تر ساخته است و معاملات با اشخاص وابسته از جمله مواردی است که به وضوح قابل مشاهده است. استفاده کنندگان از صورت های مالی، وجود معاملات با اشخاص وابسته را نشانه ای (دلیلی) احتمالی، برای مدیریت سود می دانند (دستکاری سود توسط مدیران واحد جاری) و اغلب حسابرسی اینگونه معاملات مشکل است زیرا دارای ریسک بالای بالقوه ای در حسابرسی می باشند [۲۲]. مدیریت سود زمانی اتفاق می افتد که مدیران با استفاده از قضاوت در گزارشگری مالی و ساختار مبادلات جهت گمراه نمودن بعضی از ذینفعان شامل سرمایه گذاران و ...، درباره عملکرد اقتصادی شرکت، در گزارشگری مالی تغییر ایجاد می کند [۱۸]. به طور کلی معاملات با اشخاص وابسته می تواند به نفع مدیران و در راستای تصاحب منابع سهامداران انجام گیرد. اگر به این شیوه به معاملات با اشخاص وابسته نگریسته شود، این معاملات با بیشینه سازی ثروت سهامداران ناسازگار خواهد بود. با توجه به آنکه معاملات با اشخاص وابسته، خطر زیان دیدن ذینفعان را افزایش می دهد، تفاضاً برای نظارت بر این معاملات وجود دارد. نظارتها مانع خروج ثروت از شرکت توسط اشخاص وابسته یا گزارشگری متقلبانه می شود که این امر با پذیرش سازوکارهای حاکمیت شرکتی تحقق پیدا می کند [۲۶]. با توجه به انگیزه های موجود در معاملات با اشخاص وابسته، احساس نیاز می شود که آیا معاملات با اشخاص وابسته در ایران در راستای مدیریت سود می باشد یا خیر و این که آیا مکانیزم های نظارتی می تواند در این راستا و در جهت کاهش مدیریت سود،

ایفای نقش نماید. بر این اساس در این تحقیق به بررسی تأثیر معاملات با اشخاص وابسته بر مدیریت سود و تأثیر مکانیزم های حاکمیت شرکتی بر این رابطه می پردازد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

اگر بر اساس یکی از معیارهای عملکرد (نظیر سود حسابداری) به مدیر پاداش داده شود، وی تلاش خواهد کرد تا از روش های حسابداری استفاده کند که سود و در نتیجه پاداش خود را افزایش دهد. اگر مبالغ پرداختی به مدیر به طور مستقیم بر اساس ارقام حسابداری (مانند سود، فروش، دارایی ها) محاسبه شود، هرگونه تغییر در روش های حسابداری، می تواند بر پاداش پرداختی به مدیر تأثیرگذار باشد. الیزر و یاری (۱۹۹۵)، نشان دادند که انتخاب طرح پاداش از طریق تمایل مالکان، دستکاری سود را تحت تأثیر قرار می دهد و معاملات بر اساس اطلاعات محرمانه یک سیگنال درباره جهت دستکاری سود می باشد [۸]. مدیریت سود هنگامی رخ می دهد که از قضاوت های شخصی مدیران در گزارشگری مالی استفاده شده و ساختار معاملات به جهت تغییر گزارشگری مالی دست کاری شود. این عمل یا به قصد گمراه نمودن برخی از سهامداران و سرمایه گذاران در خصوص عملکرد اقتصادی شرکت است یا با هدف تأثیر بر نتایج قراردادهایی می باشد که انعقاد آن ها منوط به دستیابی به سود مشخصی است [۱۶]. در رسوایی های مالی رخ داده اخیر (آدلفیا و انرون در آمریکا و پارمالات در اروپا)، معاملات با اشخاص وابسته به یکی از کانون های نگرانی تبدیل شده است؛ به گونه ای که استفاده هدفمند از این معاملات و عدم افشای آن ها یا کافی نبودن افشا، از عوامل سقوط شرکت ها بوده است. وجود معامله با اشخاص وابسته یکی از نشانه های حسابداری متهورانه است. وجود معامله با اشخاص وابسته، یکی از دلایل مهم و عمده ای است که شرکت ها را ترغیب می کند تا گزارش های مالی خود را به طور مجدد ارائه کنند. از آنجایی که ممکن است ماهیت اساسی رویدادهای اقتصادی معاملات با اشخاص وابسته، به طور کامل نشان داده نشود و نیز، چنین معاملاتی در جهت منافع سهام داران نباشد، بنابراین سهامدارانی که در شرکت های دارای معاملات با اشخاص وابسته سرمایه گذاری می کنند، ممکن است متضرر شوند. از این رو، سهامداران به دنبال راه های برای مقابله با رفتارهای فرصت طلبانه مدیران هستند تا از منافع

مالی خود محافظت کنند، یکی از این راه ها می تواند نظارت باشد، مکانیزم های حاکمیت قوی می تواند مانع فرصت طلبی مدیران شوند. اگرچه تصاحب بخشی از منابع شرکت از طریق معاملات با اشخاص وابسته، در کشورهای توسعه یافته مرسوم است، در اقتصادهای نوظهور به دلیل نقص بازارهای خارجی و ضعف حاکمیت شرکتی (راهبری شرکتی) رواج بیشتری یافته است. امروزه، فرصت طلبی در معاملات با اشخاص وابسته، یکی از چالش های بزرگ حاکمیت شرکتی (راهبری شرکتی) به ویژه در کشورهای آسیایی است که موجب کاهش ارزش بازار سرمایه می شود [۱۱]. با توجه به آنکه معاملات با اشخاص وابسته، خطر زیان دیدن ذینفعان را افزایش می دهد، تفاضاً برای نظارت بر این معاملات وجود دارد. نظارت ها مانع خروج ثروت از شرکت توسط اشخاص وابسته یا گزارشگری متقلبانه می شود که این امر با پذیرش سازوکارهای حاکمیت شرکتی تحقق پیدا می کند [۲۶]. بنابراین آگه مکانیزم های حاکمیتی قوی و کنترل کننده ای در شرکت ها وجود داشته باشد، مانع خروج ثروت از شرکت توسط اشخاص وابسته یا گزارشگری متقلبانه می شود و به طبع آن مدیریت سود کاهش خواهد یافت.

پیشینه تحقیق

ابراهیمی و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهشی به بررسی رابطه بین تصمیمات تامین مالی با انواع مدیریت سود پرداختند. نتایج پژوهش با استفاده از الگوی رگرسیون چند متغیره و روش داده های تابلویی، بیانگر رابطه منفی بین اهرم مالی و مدیریت ارقام تعهدی جونز و کوتاری و سطح کلی مدیریت سود است. همچنین بین اهرم مالی و مدیریت سود واقعی رابطه مثبتی وجود دارد [۱].

ملازاده و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهشی به بررسی تاثیر دانش مالی بر روی مدیریت سود پرداختند. یافته ها نشان داد که دانش مدیر مالی بر روی مدیریت سود شرکت بر اساس رویداد های واقعی و ارقام تعهدی اختیاری تاثیر ندارد، همچنین تفاوت معنی داری بین مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی اختیاری و مبتنی بر رویدادهای واقعی در شرکت های با مدیر عامل دارای دانش مالی و سایر شرکت ها وجود ندارد [۱۷].

علوی نرمیقی (۱۳۹۴)، تحقیقی تحت عنوان بررسی رابطه معاملات با اشخاص وابسته و ارزش شرکت در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، انجام داد. نتایج وی نشان می دهد که بین معاملات با اشخاص وابسته و نسبت ارزش بازار به دفتری ارتباط معنادار و مثبتی وجود دارد. همچنین بین معاملات با اشخاص وابسته و ارزش بازار دارایی ها ارتباط معنادار و مثبتی وجود دارد. نتایج همچنان نشان داد که هر چه تعداد شرکتهای وابسته بیشتر باشد ارزش شرکت هم بیشتر خواهد بود [۱۲].

خمامی ابدی (۱۳۹۲)، تحقیقی تحت عنوان بررسی رابطه معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود انجام داد. نتایج بررسی نشان می دهد که وجود معاملات با اشخاص وابسته اثری منفی بر مدیریت سود با استفاده از مدل تعدیل شده جونز دارد [۷].

حیب و همکاران^۱ (۲۰۱۵)، به بررسی تأثیر معاملات با اشخاص وابسته بر حق الزحمه حسابرسی در کشور چین پرداختند. نتایج آن ها نشان داد که معاملات با اشخاص وابسته بر حق الزحمه حسابرسی تأثیر مثبت و معناداری دارد. همچنین در شرکت هایی که تعاملات بیشتری در خصوص وام، ضمانت، و انتقال سرمایه با اشخاص وابسته دارند، شدت تأثیرگذاری معاملات با اشخاص وابسته بر حق الزحمه حسابرسی بیشتر است. علاوه بر این حق الزحمه حسابرسی برای معاملات با اشخاص وابسته در صنایعی که رقابتی هستند، پایین تر است [۲۳].

بری-استنزل و همکاران^۲ (۲۰۱۵)، به بررسی رابطه ی بین اعتماد به نفس بیش از حد مدیران و مدیریت سود پرداختند. یافته ها نشان می دهد که بین اعتماد به نفس بیش از حد مدیران و مدیریت سود رابطه مثبتی وجود دارد. یعنی شرکت هایی که مدیران آن ها اعتماد به نفس بیش از حد می باشد، بازده های خود را بیشتر از واقعیت برآورد می کنند، و برآورد آن ها تحقیق پیدا نمی کند، بنابراین اقدام به دستکاری سود و مدیریت سود می نمایند [۲۰].

---

1 Habib et al

5 Financial Accounting Standards Board

2 Berry-Stölzle et al

هسیه و همکاران^۱(۲۰۱۵)، به بررسی رابطه‌ی بین اعتماد به نفس بیش از حد مدیر عامل و مدیریت سود پرداختند. نتایج آن‌ها نشان داد که تعامل مثبت و معنی دار بین بیش اطمینانی مدیران و قانون ساربانز اکسلی در شرکت‌های با اقلام تعهدی تعیین شده وجود دارد [۲۴].

میتا و یوتاما^۲(۲۰۱۴)، تحقیقی تحت عنوان تاثیر مکانیزم حاکمیت شرکتی بر رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود انجام دادند. نتایج آنها نشان می‌دهد مکانیزم حاکمیت شرکتی تأثیر معناداری بر رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود دارند. عبارت دیگر یافته‌های آن‌ها نشان می‌دهند مکانیزم حاکمیت شرکتی قوی موجب کاهش، مدیریت سود در شرکت‌هایی که معاملات با اشخاص وابسته می‌شوند [۳۰].

آدت و همکاران^۳(۲۰۱۳)، تحقیقی تحت عنوان پیش‌بینی مدیریت سود فرصت طلبانه، پاداش مدیران و عملکرد شرکت انجام دادند. آن‌ها در پژوهشی تأیید نمودند که پاداش مدیریت با دیدگاه کارایی درباره مدیریت سود، رابطه‌ای مستقیم دارد. آن‌ها نشان دادند که مدیریت به منظور دریافت پاداش بیشتر، سود را بر مبنای دیدگاه کارایی و نه بر مبنای دیدگاه فرصت طلبانه، مدیریت می‌نماید [۱۹].

میندزاک^۴(۲۰۱۳)، به بررسی رابطه هیئت‌مدیره مشترک، افشای اختیاری و کیفیت سود در شرکت‌های کانادایی پرداختند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که وجود هیئت‌مدیره مشترک ارتباط منفی با حجم افشای اختیاری دارد. همچنین ارتباط مثبتی بین وجود هیئت‌مدیره مشترک و کیفیت سود وجود دارد [۲۸].

کوآن و همکاران^۵(۲۰۱۰) در پژوهشی، ارتباط بین معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود را مورد بررسی قرار دادند. نتایج تجربی کوآن و همکاران نشان داد که شواهد آماری معناداری درباره رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود وجود ندارد [۲۷].

روش پژوهش

-
- 1 Hsieh et al
  - 5 Mita & Utama
  - 3 Adut et al
  - 4 Mindzak
  - 5 Kuan et al

گردآوری اطلاعات مربوط به دادها مالی از طریق مراجعه به اطلاعات موجود و در سازمان بورس اوراق بهادار تهران و با استفاده از گزارش نرم افزار ره آورد نوین ۳ و با مراجعه به صورت های مالی حسابرسی شده شرکت ها استخراج شده اند. اطلاعات جمع آوری شده توسط نرم افزار Excel تلخیص و طبقه بندی شده و محاسبات لازم بر روی آن انجام شده است و در نهایت از طریق نرم افزار Eviews و STATA به تجزیه و تحلیل آماری پرداخته شده است.

فرضیه های پژوهش

با توجه به مطالب بیان شده فرضیه های تدوین شده است.

فرضیه ۱: شرکت هایی که معاملات با اشخاص وابسته بیشتری نسبت به شرکت های که معاملات با اشخاص وابسته کمتری دارند، مدیریت سود بیشتری دارند.

فرضیه ۲: حجم ریالی معاملات با اشخاص وابسته بر مدیریت سود اثر معناداری دارد.

فرضیه ۳: ترکیب هیئت مدیره بر رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود اثر معناداری دارد.

فرضیه ۴: سهامداران نهادی بر رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود اثر معناداری دارد.

مدل و متغیرهای پژوهش

به منظور تبیین آزمون فرضیه اول از آزمون t دو جامعه که به صورت صفر و یک بیان شده است، استفاده خواهد شد. همچنین به منظور سنجش فرضیه ۲ و ۳ و ۴ پژوهش، مدل های زیر به پیروی از پژوهش ابراهیمی و همکاران (۱۳۹۵) تبیین شده است [۱].

از این رو مدل (۱) برای آزمون فرضیه دوم استفاده خواهد شد:

$$EM_{it} = \alpha + \beta_1 RPT_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 GO_{it} + \beta_4 FL_{it} + \beta_5 Age_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل (۱)

همچنین، برای آزمون فرضیه سوم از مدل (۲) استفاده خواهد شد.

$$EM_{it} = \alpha + \beta_1 RPT_{it} + \beta_2 (RPT_{it} * BC_{it}) + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 GO_{it} + \beta_5 FL_{it} + \beta_6 Age_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل (۲)

در نهایت، برای آزمون فرضیه چهارم از مدل (۳) استفاده خواهد شد.

$$EM_{it} = \alpha + \beta_1 RPT_{it} + \beta_2 (RPT_{it} * II_{it}) + \beta_3 SIZE_{it} + \beta_4 GO_{it} + \beta_5 FL_{it} + \beta_6 Age_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل (۳)

که در این مدلها؛ متغیر مستقل معاملات با اشخاص وابسته (PRT_{it}) می باشد. برای سنجش متغیر مستقل، مطابق با شاخص به کار گرفته شده کوآن و همکاران (۲۰۱۰) و سرلک و اکبری (۱۳۹۲) از جمع کل مبالغ معاملات با اشخاص وابسته افشاشده در یادداشت های همراه صورت های مالی سالانه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران استفاده شده است [۲۷،۱۰]. همچنین در این پژوهش به منظور سنجش فرضیه اول از چارک بندی این متغیر استفاده شده است. شرکت هایی که در چارک اول و دوم قرار می گیرند، معاملات با اشخاص وابسته کمتر و عدد صفر می گیرند و شرکت هایی که در چارک سوم و چهارم قرار می گیرند، معاملات با اشخاص وابسته بیشتری دارند و عدد یک به خود اختصاص می دهند.

جدول (۱). چارک سازی معاملات با اشخاص وابسته

چارک اول	معاملات با اشخاص وابسته	کمترین معاملات با اشخاص وابسته
چارک دوم	معاملات با اشخاص وابسته	کمترین معاملات با اشخاص وابسته
چارک سوم	معاملات با اشخاص وابسته	بیشترین معاملات با اشخاص وابسته
چارک چهارم	معاملات با اشخاص وابسته	بیشترین معاملات با اشخاص وابسته

منبع: یافته های پژوهشگر

همچنین به منظور سنجش مولفه معاملات با اشخاص وابسته در فرضیه دوم و سوم از حجم ریالی این متغیر استفاده شده است.

متغیر وابسته در این پژوهش مدیریت سود (EM_{it}) می باشد. مدل ارقام تعهدی اختیاری جونز^۴ (۱۹۹۱) که توسط دجو و همکاران^۵ (۱۹۹۵) تعدیل شده، به عنوان نماینده مدیریت سود در نظر گرفته شده است که روش محاسبه آن در ادامه تشریح می شود. با توجه به دیدگاه های دجو و همکاران (۱۹۹۵) جزء ارقام تعهدی اختیاری را به صورت زیر محاسبه نموده ایم [۲۱]. ابتدا کل ارقام تعهدی با استفاده از مدل زیر محاسبه می شود [۳۲].

$$TA_{i,t}/A_{i,t-1} = r[1/A_{i,t-1}] + s_1[\Delta REV_{i,t}/A_{i,t-1}] + s_2[PPE_{i,t}/A_{i,t-1}] + v_{i,t}$$

مدل (۴)

پس از محاسبه ی کل ارقام تعهدی، پارامترهای β_1 ، β_2 و β_3 به منظور تعیین ارقام تعهدی غیر اختیاری، از طریق مدل زیر برآورد می شوند:

$$TA_{i,t}/A_{i,t-1} = r[1/A_{i,t-1}] + s_1[\Delta REV_{i,t} - REC_{i,t}/A_{i,t}] + s_2[PPE_{i,t}/A_{i,t-1}] + v_{i,t}$$

مدل (۵)

در نهایت ارقام تعهدی اختیاری طبق مدل (۶) محاسبه می شود.

$$DA = (TA_{i,t}/A_{i,t-1}) - NDA_{i,t}$$

مدل (۶)

که در این رابطه:

$$TA_{i,t} = \text{کل ارقام تعهدی شرکت } i \text{ در دوره } t$$

$$A_{i,t} = \text{ارزش دفتری کل دارایی های شرکت } i \text{ در دوره } t$$

$$A_{i,t-1} = \text{ارزش دفتری کل دارایی های شرکت } i \text{ در دوره } t-1$$

$$\Delta REV_{i,t} = \text{تغییرات درآمدهای فروش شرکت } i \text{ در دوره } t$$

$$PPE_{i,t} = \text{اموال، ماشین آلات و تجهیزات شرکت } i \text{ در دوره } t$$

$$NDA_{i,t} = \text{ارقام تعهدی غیر اختیاری شرکت } i \text{ در دوره } t$$

$$\Delta REC_{i,t} = \text{تغییرات در حساب های دریافتی شرکت } i \text{ در دوره } t$$

$$DA_{i,t} = \text{ارقام تعهدی اختیاری شرکت } i \text{ در دوره } t$$

4 Jones

5 Dechow et al.

S_1, S_2, S_3 = پارامترهای ثابت برآورد شده شرکت i در دوره t ؛ و

$V_{i,t}$ = ضریب خطا شرکت i در دوره t .

متغیرهای تعدیلگر در این پژوهش حاکمیت شرکتی می باشد که از دو معیار، ترکیب هیئت مدیره و سهامداران نهادی استفاده می شود. ترکیب هیئت مدیره از طریق تقسیم اعضای غیرموظف به کل اعضای هیئت مدیره، اندازه گیری می شود و جهت سنجش سرمایه گذاران نهادی به پیروی از کاشانی پور و همکاران (۱۳۹۳) از درصد سهام نگه داری شده توسط شرکت های دولتی و عمومی از کل سهام سرمایه است که این شرکت ها شامل شرکت های بیمه، موسسات مالی، بانک ها و شرکت های دولتی و دیگر اجزای دولت است [۱۳].

متغیرهای کنترل استفاده شده در مدل عبارتند از:

اندازه شرکت (SIZE): طبق گفته محققان، شرکت های بزرگ در معرض توجه بیشتری قرار دارند و نسبت به شرکت های کوچکتر دارای انگیزه بیشتری برای هموارسازی سود هستند [۹]. بنابراین اندازه شرکت می تواند انگیزه مدیران را جهت مدیریت سود افزایش دهد. در این پژوهش برای محاسبه اندازه شرکت از لگاریتم طبیعی کل دارایی ها استفاده می شود.

فرصت رشد (نسبت ارزش بازار سهام عادی به ارزش دفتری سهام عادی): از جمله عوامل تأثیرگذار دیگر بر میزان رفتارهای فرصت طلبانه مدیران، وجود فرصت رشد برای شرکت است. که از رابطه زیر محاسبه می شود [۱۵].

مدل (۷)

$$GO_{i,t} = \frac{MVCS_{i,t}}{BVCS_{i,t}}$$

که در این جا:

$GO_{i,t}$ = فرصت های رشد^۱ برای شرکت i در دوره t ؛

$MVCS_{i,t}$ = ارزش بازار سهام عادی^۲ برای شرکت i در دوره t ، ارزش بازار سهام عادی

از حاصل ضرب قیمت سهام بازار در تعداد سهام آن شرکت محاسبه می شود.

1 Growth Opportunity

2 Market Value Common Stock

$BVCS_{i,t}$ = ارزش دفتری سهام عادی^۱ برای شرکت i در دوره t ارزش دفتری سهام از ترازنامه شرکت ها استخراج می شود.

اهرم مالی: طبق گفته موسز^۲ (۱۹۸۷) شرکتهایی که دارای بدهی بیشتری هستند ریسک بالاتری نیز دارند [۳۱]. همچنین برای کاهش ریسک خود از هموارسازی سود استفاده می کنند [۹]. و اقدام به مدیریت سود می نمایند

$$FL_{i,t} = \frac{TD_{i,t}}{TA_{i,t}} \quad \text{مدل (۸)}$$

که در اینجا: $FL_{i,t}$ = اهرم مالی^۳ شرکت i در دوره t ;

$TD_{i,t}$ = کل بدهی ها^۴ شرکت i در دوره t و $TA_{i,t}$ = کل دارایی ها^۵ شرکت i در دوره t .
عمر شرکت: لگاریتم طبیعی تعداد سال های تاسیس شرکت در بورس برای شرکت i در سال t [۹].

β = مقدار ثابت.

ϵ_{it} = میزان خطای مدل می باشد.

جامعه و نمونه آماری پژوهش

کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۴، جامعه آماری این پژوهش را تشکیل می دهند. برای انتخاب نمونه از روش حذف سیستماتیک استفاده می شود، در این پژوهش شرکت هایی که دارای ویژگی های زیر بودند به عنوان نمونه انتخاب شده است:

۱- سال مالی به پایان اسفند منتهی باشد

۲- در دوره ی مورد بررسی، تغییر سال مالی نداده باشد.

1 Book Value Common Stock

2 Moses

3 Financial Leverage

4 Total Debt

5 Total Assets

۳- تمامی اطلاعات مربوط به اجزای محاسبه متغیرهای معادلات در دسترس و افشا شده باشد.

۴- شامل شرکت های سرمایه گذاری و واسطه گری مالی و بیمه ها و بانک ها نباشد. با توجه به محدودیت های اعمال شده، تعداد ۱۱۰ شرکت انتخاب شدند که اطلاعات این شرکت ها از سازمان بورس اوراق بهادار تهران، سایت بورس اوراق بهادار تهران و نرم افزار ره آورد نوین جمع آوری شده است.

یافته های پژوهش

بعد از تحلیل اجمالی داده های بکار رفته، ابتدا با استفاده از آزمون ریشه واحد پایایی متغیرها برای بررسی عدم کاذب بودن رگرسیون برآوردی، آزمون بروش پاگان - کوک و ویسبرگ به منظور تشخیص واریانس ناهمسانی و همچنین از آزمون Xtserial برای مشکل خودهمبستگی جملات پسماند مورد بررسی قرار خواهد گرفت. در ادامه با استفاده از آزمون F لیمر مشخص خواهیم کرد که تفاوت فردی یا به اصطلاح ناهمگنی در مقاطع وجود دارد، یا اینکه مقطع ها با هم همگن هستند و از آزمون هاسمن جهت تشخیص ثابت یا تصادفی بودن تفاوت واحدهای مقطعی استفاده می شود.

آمار توصیفی

در جدول شماره (۲) آمار توصیفی متغیرهای پژوهش شامل میانگین، میانه، بیشینه، کمینه، انحراف معیار و ... آورده شده است. با توجه به جدول زیر میانگین مدیریت سود (۰,۰۰۰)، معاملات با اشخاص وابسته (۲۰۵۰۰۶۲) می باشد. نتایج جدول زیر می توان اینطور استنباط نمود که با توجه به چولگی و کشیدگی متغیرهای تحقیق، این متغیرها از تقارن برخوردار هستند. در واقع، همان طوری که از مفهوم «میانگین» بر می آید، مرکز مجموعه داده ها را نمایش می دهد. اگر نمودار نقطه ای مجموعه داده ها را این طور تجسم کنیم که روی میله افقی نازکی، گوی های هم اندازه ای در محل داده ها قرار دارند، آنگاه، میانگین نشان دهنده نقطه ای است که این میله در آن نقطه به حال تعادل در می آید. همچنین می توان از انحراف معیار داده های پژوهش پی به این موضوع برد که انحراف معیار معاملات با

اشخاص وابسته، دارای بیشترین انحراف می باشد. این موضوع بیان کننده این واقعیت است که داده های این متغیر از توزیع نرمال کمتری نسبت به سایر متغیرهای پژوهش برخوردار هستند و تعداد شرکت هایی که معاملات با اشخاص وابسته داشتند بالا هستند.

جدول (۲). آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	مدیریت سود	معاملات با اشخاص وابسته	اندازه شرکت	فرصت های رشد	اهرم مالی	عمر شرکت	ترکیب هیئت مدیره	سرمایه گذاران نهادی
نماد	EM	RPT	SIZE	GO	LEV	AGE	BC	II
میانگین	۰,۰۰۰	۲۰۵۰۰۶۲	۶,۰۹۸۸۳۳	۲,۳۴۳۱۶۷	۰,۶۲۰۱۸۲	۱,۵۴۲۵۹۱	۰,۶۵۴۲۴۲	۰,۴۶۰۷۸۸
میانه	-۰,۰۷۳۴	۲۴۶۳۴۶	۶,۰۲	۲,۰۶۵	۰,۶۰۵	۱,۵۹	۰,۶	۰,۴۳
بیشترین	۱,۲۴۸۷۰۵	۷۸۶۳۸۶۹۰	۸,۳	۱۲۱,۵۱	۳,۰۶	۱,۸۱	۱	۰,۹۸
کمترین	-۰,۴۸۸۰۵	۰	۴,۴۴	-۲۷۷,۲۴	۰,۱	۱,۱۱	۰	۰
انحراف معیار	۰,۱۶۲۶۶۷	۶۴۱۲۳۱۴	۰,۶۱۹۴۵۱	۱۲,۶۶۹۹۲	۰,۲۷۱۸۸۹	۰,۱۶۵۲۴۶	۰,۲۲۸۴۵۵	۰,۳۳۳۱۶۹
کشیدگی	۱,۵۸۱۷۱۵	۱,۵۲۳۰۳	۰,۸۰۸۷۶۴	-۱,۵۹	۱,۳۸۷۸۶۲	-۰,۴۳۱۱	-۰,۸۰۶۴۷	-۰,۰۲۸۴۴
چولگی	۲,۷۲۷۰۴	۳,۶۶۴۳۱	۴,۰۰۸۷۱۹	۳,۴۸۳۱	۲,۳۱۳۵۴	۲,۰۱۸۷۳۸	۲,۹۰۶۹۹۱	۱,۵۲۷۹۷۸

منبع یافته های پژوهشگر

آمار استنباطی

آزمون فرضیه اول: جهت بررسی تفاوت معنادار میانگین نمرات بین دو گروه شرکت هایی معاملات با اشخاص وابسته دارند نسبت به شرکت هایی معاملات با اشخاص وابسته ندارند از آزمون t دو گروه مستقل استفاده شده است.

جدول (۳). جدول نتایج آزمون t دو گروه مستقل

متغیر	F	معنی داری	t	درجه آزادی	سطح معنی داری
مدیریت			۳,۳۹۸	۶۵۸	۰,۰۰۰
فرض برابری واریانس ها					

سود	فرض نابرابری واریانس ها	۱,۳۱۸	۰,۲۵۱	۳,۳۸۸	۲۴۴,۱۱۳	۰,۰۰۰
-----	-------------------------	-------	-------	-------	---------	-------

منبع: یافته های پژوهشگر

از آنجا که مقدار pvalue آزمون فیشر (۰/۲۵۱) از میزان بیشتر می باشد در نتیجه فرض برابری واریانس ها رد نمی شود. با مراجعه به سطر اول نتایج آزمون t (به علت برابری واریانس ها) جدول فوق t مشاهده شده (t=۳,۳۹۸) می باشد و با توجه به سطح معناداری آزمون t که کوچکتر از می باشد (۰,۰۰۰) نتیجه گرفته می شود نمرات مربوط به مدیریت سود در بین این د گروه شرکت ها تفاوت معناداری با هم دارند. بنابراین نتیجه می گیریم شرکت هایی معاملات با اشخاص وابسته دارند نسبت به شرکت هایی معاملات با اشخاص وابسته ندارند، مدیریت سود بیشتری دارند.

آزمون فرضیه دوم: پس از اطمینان از برقراری فروض کلاسیک، به منظور برآورد مدل از روش اثرات ثابت، و الگوی حداقل مربعات تعمیم یافته استفاده شد. جهت بررسی فرضیات تحقیق از مدل (۱) استفاده شده است. نتایج حاصل از برآورد مدل اول تحقیق به شرح جدول ۴ می باشد.

جدول (۴). خلاصه نتایج آماری آزمون مدل اول

متغیر	ضرایب	انحراف معیار	t آماره	سطح معناداری
C(عرض از مبدأ)	۰,۰۸۴۳۱۶	۰,۱۸۹۱۳۸	۰,۴۴۵۷۹۰	۰,۶۵۵۹
معاملات با اشخاص وابسته	۰,۱۷۳۹۰۳	۰,۰۳۲۴۰۸	۵,۳۶۶۱۲۵	۰,۰۰۰۰
اندازه شرکت	۲,۴۵E-۱۰	-۷,۰۰E-۱۰	۰,۳۵۰۱۷۲	۰,۷۲۶۳
فرصت های رشد	-۰,۰۰۰۲۶۷	۰,۰۰۰۲۲۲	-۱,۲۰۱۸۵۷	۰,۲۲۹۹
اهرم مالی	-۰,۲۱۰۹۸۱	۰,۰۲۵۷۸۷	-۸,۱۸۱۶۹۵	۰,۰۰۰۰
عمر شرکت	-۰,۶۵۷۳۰۵	۰,۱۷۳۸۵۸	-۳,۷۸۰۷۰۵	۰,۰۰۰۲
آماره F فیشر (سطح معنی داری)	۶,۲۴۱۴۵۰ ۰,۰۰۰۰	آماره دوربین واتسن		۲,۲۸۴۴۳۲
ضریب تعیین	۰,۵۶۶۲۶۴	ضریب تعیین تعدیل شده		۰,۴۷۵۵۳۸

منبع: یافته های پژوهشگر

پیش از آزمون فرضیه پژوهش بر اساس نتایج به دست آمده، باید از صحت نتایج اطمینان حاصل نمود. بدین منظور برای بررسی معناداری کل مدل از آزمون F استفاده گردید. با توجه به احتمال آماره F محاسبه شده (۰,۰۰۰۰)، می توان ادعا نمود که مدل رگرسیونی برازش شده معنادار است. با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می توان ادعا نمود، حدود ۵۶ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل (مدیریت سود)، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می شود. همچنین مقدار آزمون دوربین واتسون ۲,۲۸۴۴۳۲ که بین ۱,۵ و ۲,۵ می باشد نشان دهنده مناسب بودن استقلال خطاهای مدل تحقیق می باشد.

بررسی مقدار آماره t، متغیر معاملات با اشخاص وابسته (۵,۳۶۶۱۲۵) نشان می دهد در سطح خطای ۵ درصد دارای تاثیر مثبت و معنی داری بر میزان مدیریت سود شرکت می باشد. بنابراین می توان بیان کرد فرضیه H_0 در سطح اطمینان بالاتر از ۹۵ درصد رد و فرضیه تحقیق پذیرفته می گردد. از این رو با توجه به نتایج بدست آمده می توان بیان کرد هرچه معاملات با اشخاص وابسته افزایش (کاهش) یابد، مدیریت سود افزایش (کاهش) پیدا می کند (جدول ۴) و نتیجه گرفته می شود بین معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

همچنین با توجه به نتایج جدول متغیرهای اهرم مالی شرکت ها و عمر شرکت ها رابطه منفی (معکوس) و معناداری با مدیریت سود دارند زیرا سطح معناداری مربوط به آزمون آن ها، کمتر از میزان خطا ۰,۰۵ می باشد. اما نتایج رابطه معناداری بین اندازه شرکت و فرصت های رشد با مدیریت سود نشان نمی دهد. زیرا سطح معناداری مربوط به آزمون آن بیشتر از ۰,۰۵ می باشد.

آزمون فرضیه سوم: پس از اطمینان از برقراری فروض کلاسیک، به منظور برآورد مدل از روش اثرات ثابت، و الگوی حداقل مربعات تعمیم یافته استفاده شد. جهت بررسی فرضیات تحقیق از مدل (۲) استفاده شده است. نتایج حاصل از برآورد مدل اول تحقیق به شرح جدول ۵ می باشد.

جدول (۵). خلاصه نتایج آماری آزمون مدل دوم

متغیر	ضرایب	انحراف معیار	t آماره	سطح معناداری
-------	-------	--------------	---------	--------------

۰,۶۷۳۰	۰,۴۲۲۲۳۱	۰,۱۸۹۵۳۲	۰,۰۸۰۰۲۶	(عرض از مبدأ) C
۰,۰۰۴۴	۲,۱۹۶۳۸۴	۰,۴۳۲۸۰۹	۰,۱۸۱۲۱۰	معاملات با اشخاص وابسته
۰,۰۰۰۹	-۳,۳۱۰۹۶۷	۰,۱۶۰۵۰۹	-۰,۲۳۴۸۰۹	معاملات با اشخاص وابسته * ترکیب هیئت مدیره
۰,۰۰۰۰	۵,۲۹۳۶۶۷	۰,۰۳۲۶۲۷	۰,۱۷۲۷۱۶	اندازه شرکت
۰,۲۳۱۶	-۱,۱۹۷۶۶۴	۰,۰۰۰۲۲۳	-۰,۰۰۰۲۶۷	فرصت های رشد
۰,۰۰۰۰	-۸,۱۷۸۳۶۲	۰,۰۲۵۸۶۹	-۰,۲۱۱۵۶۲	اهرم مالی
۰,۰۰۰۲	-۳,۷۰۸۵۳۳	۰,۱۷۵۱۹۴	-۰,۶۴۹۷۱۲	عمر شرکت
۲,۲۸۳۹۳۴	آماره دوربین واتسن		۶,۱۸۲۰۶۶	آماره F فیشر
			۰,۰۰۰۰	(سطح معنی داری)
۰,۴۷۴۸۷۴	ضریب تعیین تعدیل شده		۰,۵۶۶۵۱۲	ضریب تعیین

منبع: یافته های پژوهشگر

پیش از آزمون فرضیه پژوهش بر اساس نتایج به دست آمده، باید از صحت نتایج اطمینان حاصل نمود. بدین منظور برای بررسی معناداری کل مدل از آزمون F استفاده گردید. با توجه به احتمال آماره F محاسبه شده (۰,۰۰۰۰)، می توان ادعا نمود که مدل رگرسیونی برازش شده معنادار است. با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می توان ادعا نمود، حدود ۵۶ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل (مدیریت سود)، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می شود. همچنین مقدار آزمون دوربین واتسن ۲,۲۸۳۹۳۴ که بین ۱,۵ و ۲,۵ می باشد نشان دهنده مناسب بودن استقلال خطاهای مدل تحقیق می باشد.

بررسی مقدار آماره t ، نقش تعدیلی ترکیب هیئت مدیره در معاملات با اشخاص وابسته (۳,۳۱۰۹۶۷-) نشان می دهد در سطح خطای ۵ درصد دارای تاثیر منفی (معکوس) و معنی داری بر میزان مدیریت سود شرکت می باشد. بنابراین می توان بیان کرد فرضیه H_0 در سطح اطمینان بالاتر از ۹۵ درصد رد و فرضیه پژوهش پذیرفته می گردد. از این رو با توجه به نتایج بدست آمده می توان بیان کرد هرچه ترکیب هیئت مدیره افزایش (کاهش) یابد، معاملات با اشخاص وابسته منجر به کاهش (افزایش) مدیریت سود می گردد (جدول ۵).

همچنین با توجه به نتایج جدول متغیرهای اهرم مالی شرکت ها و عمر شرکت ها رابطه منفی (معکوس) و متغیر اندازه شرکت رابطه مثبت و معناداری با مدیریت سود دارند زیرا

سطح معناداری مربوط به آزمون آن ها، کمتر از میزان خطا ۰,۰۵ می باشد. اما نتایج رابطه معناداری بین فرصت های رشد با مدیریت سود نشان نمی دهد. زیرا سطح معناداری مربوط به آزمون آن بیشتر از ۰,۰۵ می باشد.

آزمون فرضیه چهارم: پس از اطمینان از برقراری فروض کلاسیک، به منظور برآورد مدل از روش اثرات ثابت، و الگوی حداقل مربعات تعمیم یافته استفاده شد. جهت بررسی فرضیات پژوهش از مدل (۳) استفاده شده است. نتایج حاصل از برآورد مدل اول پژوهش به شرح جدول ۶ می باشد.

جدول (۶). خلاصه نتایج آماری آزمون مدل سوم

متغیر	ضرایب	انحراف معیار	t آماره	سطح معناداری
C(عرض از مبدا)	۰,۰۷۸۴۶۷	۰,۱۹۰۲۵۳	۰,۴۱۲۴۳۶	۰,۶۸۰۲
معاملات با اشخاص وابسته	۰,۴۸۱۳۱۰	۰,۹۷۷۳۰۹	۰,۴۵۱۶۲۰	۰,۰۰۰۰
معاملات با اشخاص وابسته * سرمایه گذاران نهادی	۰,۱۸۲۳۰۹	۰,۱۹۴۵۰۹	۴,۳۴۹۰۰۶	۰,۰۰۰۰
اندازه شرکت	۰,۱۷۵۴۶۹	۰,۰۳۲۶۵۱	۵,۳۷۴۰۶۱	۰,۰۰۰۰
فرصت های رشد	-۰,۰۰۰۲۶۴	۰,۰۰۰۲۲۳	-۱,۱۸۶۵۵۸	۰,۲۳۵۹
اهرم مالی	-۰,۲۱۰۲۲۵	۰,۰۲۵۸۷۷	-۸,۱۲۳۹۱۳	۰,۰۰۰۰
عمر شرکت	-۰,۶۵۹۹۳۴	۰,۱۷۳۷۷۲	-۳,۷۹۷۶۹۳	۰,۰۰۰۲
آماره F فیشر (سطح معنی داری)	۶,۱۷۸۲۵۰ ۰,۰۰۰۰	آماره دوربین واتسن		۲,۲۸۱۴۹۱
ضریب تعیین	۰,۵۶۶۳۶۱	ضریب تعیین تعدیل شده		۰,۴۷۴۶۹۱

منبع: یافته های پژوهشگر

پیش از آزمون فرضیه پژوهش بر اساس نتایج به دست آمده، باید از صحت نتایج اطمینان حاصل نمود. بدین منظور برای بررسی معناداری کل مدل از آزمون F استفاده گردید. با توجه به احتمال آماره F محاسبه شده (۰,۰۰۰۰)، می توان ادعا نمود که مدل رگرسیونی برازش شده معنادار است. با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می توان ادعا نمود، حدود ۵۶ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل (مدیریت سود)، توسط متغیرهای مستقل

توضیح داده می‌شود. همچنین مقدار آزمون دوربین واتسون ۲,۲۸۱۴۹۱ که بین ۱,۵ و ۲,۵ می‌باشد نشان دهنده مناسب بودن استقلال خطاهای مدل پژوهش می‌باشد.

بررسی مقدار آماره t ، نقش تعدیلی سرمایه گذاران نهادی در معاملات با اشخاص وابسته (۴,۳۴۹۰۰۶) نشان می‌دهد در سطح خطای ۵ درصد دارای تاثیر مثبت و معنی‌داری بر میزان مدیریت سود شرکت می‌باشد. بنابراین می‌توان بیان کرد فرضیه H_0 در سطح اطمینان بالاتر از ۹۵ درصد رد و فرضیه پژوهش پذیرفته می‌گردد. از این رو با توجه به نتایج بدست آمده می‌توان بیان کرد هرچه میزان سرمایه گذاری سرمایه گذاران نهادی افزایش (کاهش) یابد، معاملات با اشخاص وابسته منجر به افزایش (کاهش) مدیریت سود می‌گردد (جدول ۶).

همچنین با توجه به نتایج جدول متغیرهای اهرم مالی شرکت ها و عمر شرکت ها رابطه منفی (معکوس) و متغیر اندازه شرکت رابطه مثبت و معناداری با مدیریت سود دارند زیرا سطح معناداری مربوط به آزمون آن ها، کمتر از میزان خطا ۰,۰۵ می‌باشد. اما نتایج رابطه معناداری بین فرصت های رشد با مدیریت سود نشان نمی‌دهد. زیرا سطح معناداری مربوط به آزمون آن بیشتر از ۰,۰۵ می‌باشد.

نتیجه گیری و پیشنهاد ها

این پژوهش به تاثیر مکانیزم حاکمیت شرکتی بر رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد بررسی قرار گرفت. یافته های پژوهشی نشان داد، شرکت هایی معاملات با اشخاص وابسته دارند نسبت به شرکت هایی معاملات با اشخاص وابسته ندارند، مدیریت سود بیشتری دارند، بر اساس مسئله نمایندگی، به دلیل جدایی مالکیت از کنترل و وجود تضاد منافع بین این دو، معاملات با اشخاص وابسته می‌تواند موجب از دست رفتن ثروت سهامداران شود و مدیر برای سرپوش گذاشتن روی این انتقال ثروت، ممکن است به مدیریت سود اقدام کند. معامله با اشخاص وابسته را می‌توان از این دیدگاه نظریه بررسی کرد، با توجه به فرضیه تضاد منافع، گاهی انگیزه برای معاملات با اشخاص وابسته این است که دارایی های شرکت به نفع اشخاص وابسته از تملک شرکت خارج شود و مدیر برای کاهش اثر آن بر رویدادهای مالی به ویژه سود اقدام به مدیریت سود می‌کند.

کلی به دست آمده از این فرضیه در مقایسه با نتایج به دست آمده از این پژوهش های آقای و چالاکی (۱۳۸۸)، آقای و همکاران (۱۳۸۸) و میتا و یوتاما (۲۰۱۴) همسو می باشد [۴،۳،۳۰]. همچنین در مقایسه با نتایج به دست آمده با پژوهش اسلامی (۱۳۸۷) متناقض می باشد [۲]. بررسی تأثیر گذاری سهامداران نهادی بر رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود، نشان داد نقش تعدیلی سرمایه گذاران نهادی در معاملات با اشخاص دارای تاثیر مثبت و معنی داری بر میزان مدیریت سود شرکت می باشد. از این رو با توجه به نتایج بدست آمده می توان بیان کرد هرچه میزان سرمایه گذاری سرمایه گذاران نهادی افزایش (کاهش) یابد، معاملات با اشخاص وابسته منجر به افزایش (کاهش) مدیریت سود می گردد. سرمایه گذاران نهادی می توانند رویه های اتخاذ شده توسط شرکت ها را تحت تأثیر قرار دهند و حضور آنها ممکن است به تغییر رفتار شرکت ها منجر شود. بر اساس نتایج پژوهش اینطور می توان تفسیر کرد که تمرکز مالکین نهادی باعث کاهش کیفیت اطلاعاتی صورت های مالی می شود. از این رو نمی توان فرضیه منافع شخصی را در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفت. به طور کلی می توان نتیجه گرفت علی رغم اینکه مالکیت نهادی سبب ارتقاء محتوای اطلاعاتی سود شرکت نمی شود، بلکه ممکن است آن را تنزل نیز ببخشد. نتایج این پژوهش مشابه نتایج کرمی (۱۳۸۷) و مغایر با نتایج آقای و چالاکی (۱۳۸۸) می باشد [۱۴،۴].

با توجه به نتایج پژوهش مبنی بر تأثیر گذاری مثبت و معنادار حجم ریالی معاملات با اشخاص وابسته بر مدیریت سود، توصیه می شود برای دستیابی به اهداف سرمایه گذاران، شرکت هایی انتخاب شوند که با اشخاص وابسته معاملات کمتری دارند، زیرا در این شرکت ها مدیریت سود کمتر صورت می گیرد. همچنین به مسئولین سازمان بورس توصیه می شود که قوانین و اقداماتی فراهم آورند که بر شرکت هایی که با اشخاص وابسته معاملات دارند، نظارت بیشتری به عمل آید و از این طریق بتوان از منافع سایر سهامداران محافظت نمود. در نهایت توصیه می شود.

منابع

۱. ابراهیمی، سید کاظم، بهرامی نسب، علی، احمدی مقدم، علی (۱۳۹۵)، رابطه بین تصمیمات تامین مالی با انواع مدیریت سود، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، سال ۸، شماره ۳۰، تابستان، صص ۸۳-۱۰۲.
۲. اسلامی، حسین (۱۳۸۷). بررسی اثر برخی از ساز و کارهای نظام راهبری شرکتی شامل تمرکز مالکیت و ساختار هیئت مدیره بر مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۹، (۶۷)، ۱۴-۱.
۳. آقایی، محمدعلی؛ اعتمادی، حسین؛ آذر، عادل و چالاکی، پری (۱۳۸۸)، ویژگیهای حاکمیت شرکتی و محتوای اطلاعاتی سود در بورس اوراق بهادار تهران با تاکید بر نقش مدیریت سود، فصلنامه علوم مدیریت ایران، دوره ۴، شماره ۱۶، صص ۵۳-۲۷.
۴. آقایی، محمد علی و چالاکی، پری (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین ویژگیهای حاکمیت شرکتی و مدیریت سود در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، شماره ۴.
۵. باباجانی، جعفر؛ تحریری، ارش؛ ثقفی، علی و بدری، احمد (۱۳۹۳). رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و مدیریت سود. پیشرفت های حسابداری. ۶(۲)، ۲۶-۱.
۶. خدای پور، احمد؛ امینی، میثم و هوشمند زعفرانی، رحمت الله (۱۳۹۱). بررسی تأثیر الزامات افشای معاملات با اشخاص وابسته بر مدیریت سود. فصلنامه پژوهش حسابداری. ۲(۲)، ۸۷-۶۹.
۷. خمایی ابدی، مهنوش (۱۳۹۱). رابطه معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
۸. رسائیان، سمیه (۱۳۹۴). بررسی تأثیر سیاست ها و تصمیم های مدیریتی شرکت بر مدیریت سود بر مبنای اقلام تعهدی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
۹. سجادی، سید حسین؛ فرازمنند، حسن و قربانی، صادق (۱۳۹۱). «تأثیر تداوم انتخاب حسابرس بر کیفیت حسابرسی»، مجله پیشرفت های حسابداری، سال چهارم، شماره ۱، بهار و تابستان ۹۱، صص ۸۱-۱۰۸.
۱۰. سرلک، نرگس و اکبری، مینا (۱۳۹۲). رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و مدیریت سود. بررسی های حسابداری و حسابرسی. ۲۰(۴)، ۷۷-۹۲.
۱۱. شعری، صابر و حمیدی، الهام (۱۳۹۲). کفایت افشای معاملات با اشخاص وابسته. فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی. ۱۱(۳۷)، ۵۷-۳۹.

۱۲. علوی نرمیقی، سید ناصر. (۱۳۹۴). معاملات با اشخاص وابسته و ارزش شرکت. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود.
۱۳. کاشانی پور، محمد؛ کریمی، حسن و کریمی، ولی الله. (۱۳۹۳). بررسی ارتباط بین ساختار هیأت مدیره و مالکیت شرکت با افشای اختیاری. پژوهشهای تجربی حسابداری. (۱۴)۴، ۱۶۷-۱۸۶.
۱۴. کریمی، غلامرضا (۱۳۸۷)، بررسی رابطه بین مالکین نهادی و محتوای اطلاعاتی سود، بررسی های حسابداری و حسابریب، شماره ۴۲، صص ۸۱-۱۰۰.
۱۵. مشایخ، شهناز؛ اربابی، زهرا و رحیمی فر، معصومه. (۱۳۹۲). بررسی انگیزه های مدیریت سود. پژوهش حسابداری. شماره ۹، صص ۷۰-۵۳.
۱۶. مهرآزین، علیرضا؛ قبدیان، بشیر؛ فروتن، امید و تقی پور، محمد. (۱۳۹۲). مالکیت خانوادگی، غیر خانوادگی شرکت ها و مدیریت سود. فصلنامه دانش حسابداری. (۱۴)۱۳، ۱۷۱-۱۵۳.
۱۷. ملازاده، محمد، لاری دشت بیاض، محمود، ساعی، محمد جواد (۱۳۹۵)، تاثیر دانش مالی بر روی مدیریت سود، پژوهش های حسابداری مای و حسابرسی، سال ۸، شماره ۳۰، تابستان، صص ۳۷-۵۹.
۱۸. ناظمی اردکانی، مهدی، (۱۳۸۸) بررسی نقش تخصص صنعت حسابرس بر مدیریت سود در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم اقتصادی.

19. Adut, D Holder , A., and Robin, A. (2013). Predictive versus opportunistic earnings management, executive compensation, and firm performance, *J. Account. Public Policy*, 32 :126-146.
20. Berry-Stölzle, T. R., Eastman, E. M and Xu, J. (2015). Managerial Overconfidence and Earnings Management.
21. Dechow, P., Sloan, R. & Sweeny, A. (1995). Detecting earnings management. *The Accounting Review*, PP:193 -195.
22. Gordon, E. A., & Henry, E. (2005). Related party transactions and earnings management. Available at SSRN 612234.
23. Habib, A., Jiang, H and Zhou, D. (2015). Related-Party Transactions and Audit Fees: Evidence from China. *JOURNAL OF INTERNATIONAL ACCOUNTING RESEARCH*. 14(1), 1-26.
24. HSIEH, T., BEDARD, J. C and JOHNSTONE, K. M. (2015). CEO Overconfidence and Earnings Management During Shifting Regulatory Regimes. *Journal of Business Finance & Accounting*. 41(9/10), 1243-1268.

25. Henry, E., Gordon, E. A., Reed, B. & Louwers, T. (2007). The role of related party transactions in fraudulent financial reporting. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=993532> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.993532>.
26. Kholbeck M. J., Mayhew B. W. (2004). "Related Party Transactions". Social Science Research Network, www.ssrn.com, Working Paper Series.
27. Kuan, L, Tower, G., Rusmin, R., J-L.W. Mitchell Van der Zahn.(2010).Related Party Transactions and Earnings Management. *Jurnal Akuntansi & Auditing Indonesia*, 14 (2):93–115.
28. Mindzak, J. (2013). Interlocked Boards of Directors, Voluntary Disclosures and Earnings Quality. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2238871>.
29. Ming, J. (2003). Earning management and Tunneling through Related Party Transactions: Evidence from Chinese Corporate Group. A thesis submitted to the Hong Kong University for the degree of doctor of philosophy.
30. Mita, A and Utama, S. (2014). Mechanism on the Relationship between Related Party Transactions and Earnings Management. *Aria Farah Mita, Sidharta Utama*. 7(1), 1-12.
31. Moses, D. D. (1987). Income something and incentives : Eprical tests using accouting changes. *The Accounting Review* (April): 358-377.
32. Okolie,O,A.(2014)Accrual Based Earnings Management, Corporate Policies and Managerial Decisions of Quoted Companies in Nigeria. *Research Journal of Finance and Accounting*. Vol: 5, No: 2

The impact of corporate governance mechanisms, on the relationship between related party transactions, and earnings management in listed companies in Tehran Stock Exchange

Hussein Rajablu¹, Mohammadreza Abdoli^{2*}

1. Department of Accounting, Islamic Azad University, Branch of Shahrood, Shahrood, Iran
2. . Department of Accounting, Islamic Azad University, Branch of Shahrood, Shahrood, Iran (Corresponding Author).
Email: Mra830@yahoo.com

Abstract

In this article, the impact of mechanisms of corporate governance, between related party transactions and earnings management was discussed. The research population, the listed companies in Tehran Stock Exchange is the sample consists of 110 companies, in the period 1389- 1394 using multivariate regression models with panel data of economy model . The results showed that companies that have transactions with related parties than those have not transactions with related party , have more earnings management and if the volume of transactions with related parties increase profits management will increase . On the other hand composition of the Board of Directors and institutional shareholders on the relationship between the related party transactions and earnings management has positive and negative effects , respectively. Also according to the results of the control variables, financial leverage and age, negative relationship (inverse)

and the size has a positive and significant relationship with the earnings management. But there is no relation between growth opportunities and earnings management.

Key words: corporate governance, related party transactions, earnings management